

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Kunnskapsdepartementet

Dato: 01.02.2026

Deres ref: 25/3576

NIBIO

Postboks 115, 1431 Ås

Tlf: 406 04 100

post@nibio.no

nibio.no

Org. nr: 988 983 837

Høringsuttalelse fra NIBIO: gjennomgangen av instituttsektoren

NIBIO takker for muligheten til å gi innspill til regjeringens gjennomgang av instituttsektoren, varslet i Meld. St. 14 (2024–2025) *‘Sikker kunnskap i en usikker verden’*.

NIBIO vurderer gjennomgangen som både nødvendig, riktig og samtidig helt avgjørende for å tydeliggjøre instituttenes viktige bidrag til å løse fremtidens samfunnsutfordringer. NIBIO er Norges fjerde største forskningsinstitutt og den desidert største på grønn eller landbasert sektor. Vi representerer kjernen i instituttsektorens samfunnsrolle, i spennet mellom oppdrag for og innovasjon i næringslivet og offentlig forvaltning, forskning (både grunn- og anvendt forskning), og kunnskapsutvikling og beredskapsoppgaver for myndigheter og forvaltning. Dagens konkurranseforhold, både internt i instituttsektoren, og i forhold til øvrige forskningsutførende sektorer fremstår etter NIBIO's vurdering som lite hensiktsmessig. Utformingen av virkemiddelapparatet har etter vår vurdering også et betydelig forbedringspotensial. Systemet gir svak ressurseffektivitet, preges av fallende tilslagsrater, og mangel på effekt-analyser fra virkemiddelaktørene. Samlet sett mener vi dette gir for liten effekt for ny og økt verdi-skaping, svake resultater knyttet til grønn omstilling, og utilstrekkelig oppfyllelse av internasjonale og nasjonale forpliktelser.

NIBIO er videre bekymret for fragmentert tilnærming i bruken av virkemidlene. I flere tilfeller ser vi mangelfull koordinering mellom sektor-departement og virkemiddelapparatet, herunder rollen til NFR, Innovasjon Norge og regionalt nivå. Denne fragmenteringen bidrar til uklare ansvarsforhold og reduserer den samlede effekten av de offentlige virkemidlene.

NIBIO mener derfor at en revidert strategi for instituttsektoren er en viktig anledning å tydeliggjøre og styrke instituttenes viktige rolle som samfunnsrelevante aktør og motor i arbeidet med økt konkurransekraft og verdiskaping, slik det også er fremhevet i Draghi-rapporten. Det var et helt sentralt fundament ved etableringen av instituttsektoren med tydelig definerte formålsparagrafer, og bør igjen danne utgangspunktet for videreutvikling av sektoren. Samtidig er det behov for å rydde opp i virkemiddelapparatet der roller og ansvar i dag fremstår som uklare.

NIBIO

NIBIO er med utgangspunkt i høringsbrev og tilhørende notat, bekymret for inngangen til og premissene for arbeidet med en revidert instituttstrategi. Etter vårt syn bør gjennomgangen i langt større grad ta utgangspunkt i et helhetlig systemperspektiv, der instituttsektoren vurderes som en integrert del av det totale norske forsknings- og innovasjonssystemet. Dette må sees i samspill med universitets- og høyskolesektoren, forvaltningsinstituttene, næringsliv, konsultselskapene og virkemiddelapparatet.

Slik høringen og spørsmålene nå er utformet, fremstår tilnærmingen fragmentert og partiell med etterspørsel etter enkelte deler av sektoren. NIBIO mener regjeringen og KD bør legge til grunn en bredere, mer helhetlig og offensiv tilnærming. Dette særlig i lys av dagens geopolitiske situasjon, der rammebetingelsene for forskning, innovasjon og verdiskapning kan endre seg raskt i skjæringspunkter mellom Norge, EU, Kina, India og USA.

I et europeiske perspektiv er det avgjørende at konkurransekraften i både Europa og i Norge styrkes. Fra et norsk ståsted er det derfor sentralt at den unike rollen instituttsektoren har spilt og kan spille mellom UH og konsulentbransjen tydeliggjøres og styrkes. UH sektorens primæroppdrag med forskningsbasert utdanning som Norge trenger må kommuniseres tydelig. Samtidig må instituttene som leverandør av anvendt kunnskap som bidrar til økt konkurransekraft i næringsliv og forvaltning fremheves.

Det vil etter NIBIOs mening være både hensiktsmessig og samfunnsøkonomisk effektivt å bruke instituttsektoren som en sentral mulig-gjører for økt verdiskapning i en tid hvor endringstakten er raskere enn noen gang. Organisatoriske strukturer med høy grad av dynamikk, fleksibilitet og handlingskraft er avgjørende. Det er også viktig for samfunnet å ha en sterk instituttsektor som kan ta en tydelig posisjon i forhold til konsulentmarkedet, fordi det er åpenbart at helhetlige, nasjonale løsninger ofte er mer effektive og etterspurte enn fragmenterte løsninger levert av enkeltaktører. Finansiering og virkemidler bør derfor i større grad innrettes slik at instituttsektoren kan ta en nøkkelrolle i utviklingen av de grønne løsningene Norge trenger for å lykkes i både næringsliv og forvaltning.

NIBIO er medlem av Forskningsinstituttene fellesarena (FFA) og slutter seg til FFAs innspill i forbindelse med denne gjennomgangen. Vi understreker at FFAs innspill i all hovedsak sammenfaller med NIBIOs egne vurderinger og prioriteringer, og der vi stiller oss bak høringsinnspillet til FFA. Samtidig ønsker vi å fremheve enkelte instituttspesifikke forhold og presiseringer, som vi redegjør nærmere for i det følgende som svar på departementets spørsmål.

1. Hvilke roller skal forskningsinstituttene ha i forsknings- og innovasjonssystemet og hvilke kunnskapsbehov skal de dekke?

NIBIO understreker at forskningsinstituttene skal:

- utvikle kunnskapsgrunnlag for politikkutvikling
- Bidra til verdiskaping
- bidra med forskningsbasert kunnskap til omstilling, bærekraft og samfunnsutvikling

NIBIO

- inneha kunnskapsberedskap for rask mobilisering av kompetanse og infrastruktur ved behov og hendelser som krever rask respons fra samfunnets side.
- være en forskningsbasert tjenesteleverandør til offentlig forvaltning og næringsliv
- levere behovsdrevet og anvendbar forskning i tett samarbeid med brukere
- være koblingsboksen mellom grunnforskning, anvendt forskning og innovasjon/kommersialisering
- være uavhengige, fleksible og internasjonalt konkurransedyktige
- Bidra til økt nasjonal konkurransekraft og kvalitet gjennom samarbeid med internasjonalt ledende kunnskapsmiljøer

2. Hvilke rammebetingelser må være på plass for at forskningsinstituttene skal løse oppgavene på best mulig måte?

NIBIO foreslår:

- En økning av grunnfinansieringen slik at vi kan drive langsiktig kompetansebygging som treffer kundebehovene og markedsnære områder og opprettholde avanserte måle-/analyseinfrastruktur som ikke kan bæres av korte prosjekt- og oppdragsløp alene.
- Offentlig finansierte FoU-virkemidler må bli mer målretta, effektive og rettes mer mot samarbeid mellom bedrift og FoU-miljø
- Det legges tydeligere insentiver for forskningssamarbeid med godkjente FoU-miljø i alle næringsrettede virkemidler i NFR (for eksempel Skattefunn)
- At det stilles høyere krav til offentlig sektor gjennom å innføre insentiver og bedre "bestiller-kompetanse" til å bruke instituttene.
- Endringer i virkemidler konsekvens-vurderes før iverksetting
- Krav om å bruke en gitt promille til forskning i store, statlige investeringer (f.eks. vei- og infrastruktur, store reformer)
- Utvikle de tematiske senterordningene på felt der samfunnet har behov for tverrfaglig forskning og omstilling, og sikre like konkurransevilkår for FoU-miljøene i disse ordninger.
- Sikre forutsigbarhet i virkemidler herunder også nasjonale programutlysninger.
- At Retur-EU og PES-ordningen videreføres også i neste rammeprogram.

3. Hvilke implikasjoner bør gjennomgangen ha for framtidig organisering og strategisk oppfølging av instituttene?

NIBIO mener at gjennomgangen bør resultere i følgende:

- en koordinert instituttpolitikk på tvers av sektordepartementer, særlig på store, tverrfaglige samfunnsutfordringer
- at Forskningsrådet i høyere grad operasjonaliserer sitt strategiske ansvar for forskningsinstituttene (jfr. nåværende Strategi for helhetlig instituttpolitikk fra 2020)
- sterkere kobling mellom instituttstrategien, LTP og prioriterte samfunnsutfordringer.
- avklaring av instituttenes rolle og funksjon i kunnskapssystemet

NIBIO

- for institutter med integrerte forvaltnings- og beredskapsoppgaver er det nødvendig å ta særskilt hensyn.

4. Bidrar dagens grunnbevilgningssystem til å støtte opp om formålene til instituttene eller bør det gjøres endringer? I så fall, hvilke endringer?

NIBIOs svar:

- Hovedmodellen fungerer bra
- Er avgjørende viktig for vår rolle (se spm 1 ovenfor)
- Den resultatbaserte omfordelingen insentiverer ikke til samarbeid mellom forskningsaktørene, den snarere motvirker det.
- En styrking av grunnbevilgningen vil styrke instituttenes leveringsevne til samfunnet, offentlig forvaltning og økt næringsliv.

5. Hvilke utfordringer og muligheter ser instituttet for sin egen virksomhet de nærmeste årene?

NIBIOs utfordringer:

- økte kostnader (lønnsutvikling og dyrere infrastruktur kostnader)
- manglende prisjusteringen av de økonomiske rammene for forskningsprosjekter i Forskningsrådet,
- Uforutsigbarhet og plutselige endringer i finansieringsinstrumentene for forskning (jf. Forskningsrådets endringer i 2026)
- viljen til å finansiere forskning står ikke i stil med behovet for en kunnskapsbasert håndtering av brytningstiden vi står i.

NIBIOs muligheter:

- Samfunnsutfordringer nasjonalt og internasjonalt treffer NIBIO godt (for eksempel matsikkerhet, bio-resursernes økte rolle, bærekraft, etc.).
- Kunnskapsbehovet nasjonalt og internasjonalt på vårt institutts kjerneområder er stort.
- Omstillingsbehovet i offentlig sektor med tilhørende forskningsbaserte tjenester.

Med vennlig hilsen,

Per Stålnacke, Forskningsdirektør